

„Hoe een 29-jarige Amsterdamse sociaal-geograaf politiek Nederland in een mum van tijd op z'n kop zette”, luidde de titel van wat nu bijna vier weken geleden een nieuw hoofdstuk in de Nederlandse politiek leek te worden. Drs Maurice de Hond kondigde in het VARA-radioprogramma „In de Rooie Haan” aan iedere vier weken het Nederlandse volk op de hoogte te houden van de verschuivingen in de vaderlandse politiek, en wel door middel van een onderzoeksmethode, die, volgens De Hond, nauwkeuriger was dan andere methodieken.

De nauwkeurigheid bleek pijnlijker voor links dan voor rechts en zelfs Wim Bosboom kon er niet omheen: winst voor de VVD, winst voor het CDA, verlies voor de PvdA, gevoelig verlies voor de PPR, kortom een land-slide in de Nederlandse politieke verhoudingen.

Het in opdracht van de AVRO (sic) door het bureau Lagendijk verrichte onderzoek voorspelde echter vrijwel onmiddellijk daarop een behoorlijke winst voor de Nederlandse sociaal-democraten, en een verlies voor het CDA. De verwarring zowel ter linker als ter rechter zijde werd groter en groter.

„Hoe een Rotterdamse politicoloog Nederland weer met beide benen op de grond zette” was de titel van het tweede hoofdstuk. Drs Wil Foppen medewerker aan de Rotterdamse sociale faculteit en in de jaren '72-'73 projectleider bij het Nationaal Verkiezingsonderzoek (een van overheidswege gesubsidieerd, voor en door de politicologie(sub)faculteiten in Nederland georganiseerd onderzoek, dat vlak na iedere verkiezing inzicht tracht te verkrijgen in de verschuivingen in de Nederlandse politiek veegde de vloer aan met de methode

de Hond, zowel in de dagblads als in de universitaire pers.

Foppen betitelde het onderzoek zelfs als „volksverlakkerij” en achtte de resultaten van de Hond „de meest onbetrouwbare ooit gezien”. Zijn Amsterdamse collega tenslotte zou bij zijn activiteiten niet gehinderd worden door enige kennis van zaken” endat laatste zit de ruim vijf jaar geleden aan het Sociaal-geografisch-instituut van de Universiteit van Amsterdam afgestudeerde Maurice de Hond bepaald niet lekker.

Ook, de opmerking, dat zijn onderzoek onbetrouwbaarder zou zijn dan al het andere, komt De Hond als uiterst onredelijk voor. Vandaar dat hij, na de kritiek, die over hem is uitgestort, aan de vooravond van de bekendmaking van zijn tweede peiling in de Rooie Haan zijn methode nog eens uiteen zet.

maurice de hond in reactie op kritiek van wil foppen op verkiezingsonderzoek van de „rooie haan”:

‘ik geloof dat mijn methode toch beter is dan andere’

rob bartlema

De Hond: „Niet gehinderd door enige kennis van zaken”. Nou, dat vind ik nogal wat. Ik heb zes jaar aan de universiteit van Amsterdam gestudeerd op het Sociaal-Geografisch instituut, was daarbij twee jaar kandidaat-assistent, en vervolgens drie jaar wetenschappelijk medewerker, gaf nota bene de statistiek-colleges, dus om nu te zeggen, dat ik niet gehinderd ben door enige kennis... Enfin, het is mij niet duidelijk, wat Foppen nu precies met zijn aanval op mij heeft voorgehad. Ik schaal het vooralsnog in als een soort „*jalouzie de métier*”, maar ik vind het geen manier om iemand zo de grond in te hakken.

Die maandag na de uitzending ben ik de gehele dag gebeld. Onder andere ook door Foppen. Ik kende hem niet, maar had zijn naam wel eens gelezen. Hij vroeg me, of ik mijn onderzoek wilde verantwoorden, wel, en dat deed ik de hele dag al, dus ik begon mijn verhaal. Na drie zinnen vroeg hij of ik het niet op papier had, en of ik het niet op kon sturen. Toen ben ik nog diezelfde avond een verantwoording gaan schrijven — die had ik nog niet in het net op papier — en heb hem die opgestuurd. De ochtend daarop werd ik echter al door het ANP gebeld, of ik wilde reageren op de aanval van Foppen...

Wat ik nog het gemeenste vind, is dat hij per sé gebruik heeft willen maken van die wetenschap, dat ik op het moment dat hij belde die verantwoording niet op papier had. In de slotalinea van het artikel in Folia van 23 oktober legt hij me daarom in de mond, als zou ik ooit gezegd hebben, dat ik me eraan geërgerd heb, dat het bureau Lagendijk geen verantwoording kon geven. Dat heb ik echter nooit beweerd, nergens. Ik weet drommels goed, dat Lagendijk wél een verantwoording heeft. Maar dat moest ik zeggen, opdat Foppen mij daar dan vervolgens op zou kunnen pakken.

Achteraf heb ik er wel spijt van, dat ik me door Foppen heb laten verleiden snel even die verantwoording te tikken. Daardoor zijn er wat onvolkomenheden in geslopen, waar hij mij vervolgens weer mee om de oren kon slaan. Ik had er beter aan gedaan, dat wat

zorgvuldiger te doen, maar ja, wist ik veel dat iemand er zo op gebrand zou zijn mijn methode de grond in te boren. Toch geloof ik nog steeds, dat mijn methode beter is dan de andere methoden, die menteel gebruikt worden. Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat er geen mankementen aan kleven, maar mijn uitkomsten zijn echt aantoonbaar zorgvuldiger dan bijvoorbeeld die van het bureau Lagendijk. Een eerstejaarsstudent weet, welke marges de uitslagen hebben, als je pak weg duizend mensen ondervraagt. Maar ik ergerde me vooral aan de manier, waarop het in opdracht van de AVRO door bureau Lagendijk uitgevoerde onderzoek werd gepresenteerd. Na het interview van Den Uyl over de kinderbijslag in het VPRO-programma Embargo bleef volgens Lagendijk de PvdA constant, en liep de KVP terug. Volgens Delta-commentator Ferry Hoogendijk werd de KVP gestraft voor het feit, dat ze met de PvdA regeerde. Dat is echt onzin, zo'n conclusie mag je nooit trekken.

geen idioot

Kijk, in principe zijn Foppen en ik het niet oneens. Natuurlijk is het onderzoek, waarmee door middel van in een zgn. omnibus-enquête vragen gesteld worden over stemgedrag tussen vragen over hondebrood en afwasmiddelen niet zo nauwkeurig. Natuurlijk kun je beter je groep ondervraagden samenstellen op basis van het kiesregister, moet je de mensen vier maal herbezoeken als ze niet thuis zijn. Ik kan dat ook wel formuleren, ik ben geen idioot. Alleen, dat onderzoek wordt dan 10 of 20 keer zo duur. Als je kijkt naar het Nationaal Verkiezingsonderzoek „de Nederlandse Kiezer” van 71 '72 bijvoorbeeld, daar gebruiken ze een bijna ideale steekproef. Zelfs als je hun verantwoording bekijkt, dan kan ik me niet aan de indruk onttrekken, dat ook zij lijden aan meer dan statistische marges.

Ik ben een jaar projectleider geweest bij het marktonderzoekbureau Interview, en daar heb ik gemerkt, dat er met name in dat soort omnibusonderzoeken altijd systematische fouten zitten. Dan kun je zeggen, gooi al het onderzoek naar stemgedrag maar in de

vuilnisbak maar je moet wel beseffen, dat er mee gewerkt wordt. Alle politieke partijen hebben abonnementen op die onderzoeken. Die peilingen behouden hun invloed. Al de onderzoeken worden gepubliceerd, je hebt de Stichting voor de Statistiek, het gewone NIPO-onderzoek, het onderzoek van Lagendijk. En die verschillen allemaal behoorlijk, in al die onderzoeken zitten bronnen van onnauwkeurigheid.

Het enige wat ik nu gedaan heb is geprobeerd, die onnauwkeurigheid minder groot te maken. Het NIPO ondervraagt iedere week duizend mensen. Zij krijgen twee vragen voorgelegd, inderdaad tussen het hondebrood en het afwasmiddel. „*Wat heeft U gestemd en Wat zou u stemmen*”. Met die eerste vraag werd door het NIPO nooit iets gedaan. Het werd vermeld, meer niet.

Nu blijkt, dat gemiddeld kiezers met voorkeur voor bepaalde partijen méér voorkomen in zo'n steekproef dan kiezers met voorkeur voor andere partijen. Misschien dat PvdA-stemmers sneller geneigd zijn een drijfnnate interviewer binnen te laten dan VVD-ers, ik noem maar wat.

Als je meer PvdA-stemmers treft in zo'n steekproef, mensen die zeggen op de PvdA gestemd te hebben, is de kans ook groter, dat je meer potentiële PvdA-stemmers tegenkomt. Het omgekeerde geldt voor de VVD. Die partij, is evenals de CPN, altijd ondervertegenwoordigd. Die fout kun je er echter heel eenvoudig uithalen: je vraagt in de maand na de verkiezingen, dan weet iedereen het nog goed, wat men gestemd heeft en kijkt of dat klopt met de verkiezingsuitslag. Nu blijkt uit de cijfers, dat mensen, die PvdA gestemd hebben altijd met 1,1 procent gemiddeld zijn oververtegenwoordigd, terwijl de VVD-stemmers altijd met 0,91 procent ondervertegenwoordigd zijn. Wel, dan is het duidelijk, dat je ook de uitslag van de vraag, wat men zou stemmen, met diezelfde factor moet vermenigvuldigen of delen. *Het is zo simpel, dat ik me erover verbaasd heb, dat iemand anders er niet opgekomen is.*

En het leuke is, dat wanneer je nu de peilingen van vlak voor de laatste verkiezingen met de door mij gevonden correctiefactor corrigeert, je heel dicht in de buurt

van de werkelijke uitslagen komt. Bij de provinciale Statenverkiezingen in 1974 kreeg de PvdA 29,7 pct van de stemmen, de peilingen zeiden 32,1 (immers, de PvdA is altijd oververtegenwoordigd) en na mijn correctie werd dat 28,5. De VVD behaalde 19 pct. De peilingen meldden 16,6. Na correctie werd dat ook 19 pct. De CPN behaalde 3,5 pct. Volgens de peilingen zouden ze echter maar 1,8 pct van de stemmen behalen (de CPN is altijd ondervertegenwoordigd), maar na de correctie kwam de peiling uit op 3,7.

Goed, dat is de eerste correctiemethode. De tweede heeft betrekking op incidentele fouten in het onderzoek. Juist bij peilingen van politieke voorkeur, waarbij conclusies worden getrokken ten aanzien van de veranderingen tussen twee metingen is het van belang, dat de ene peiling *vergelijkbaar* is met de andere. Als de ene peiling bijvoorbeeld veel meer mensen bevat, die PvdA gestemd hebben, dan de daarop volgende peiling, welke conclusie kan men dan trekken over de verschuiving in het „zou stemmen” tussen de twee peilingen?

Wel, na grondige analyse van de ~~beschikbare cijfers~~ ben ik tot de conclusie gekomen, dat de sprongen van week tot week ongeveer voor de helft kunnen worden toegeschreven aan de „scheefheid van de steekproef van week tot week”, en voor de andere helft aan het slechte geheugen van de ondervraagden, die zich dikwijls niet meer herinneren wat ze gestemd hebben, en dan maar de partij invullen, op wie ze *zouden* stemmen.

Omdat het „heeft gestemd” door de tijd heen een constante factor is, en verschuivingen op lange termijn indicatief zijn voor het werkelijke verloop van de politieke voorkeur wordt het voortschrijdende gemiddelde berekend van de laatste 4 maandpeilingen (inclusief de meest recente peiling)